

1980/81:74

Fredagen den 6 februari

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Svar på interpellation 1980/81:80 om regeringens syn på vissa uttalanden av företagens intresseorganisationer

Anf. 1 Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Fru talman! Carl-Henrik Hermansson har frågat mig hur jag ser på vissa uttalanden av företagens intresseorganisationer. Frågorna lyder:

1. Hur ser statsministern på den av Svenska arbetsgivareföreningen och Industriförbundet bedrivna agitationen för en privatisering av den offentliga sektorn?

2. Hur ser statsministern på den särskilt av Industriförbundet bedrivna kampanjen mot välfärdspolitiken och trygghetssystemet?

3. Vill statsministern skarpt fördöma kampanjen mot riksdagen och mot det parlamentariska systemet?

Under det senaste decenniet har en rad intresseorganisationer vidgat sin samhällsbevakning till att omfatta inte bara vad Carl-Henrik Hermansson kallar "resp. organisationers speciella ämnesområden" utan också andra frågor. Vilken tyngd sådana inlägg får i debatten beror naturligtvis på om de uppfattas gjorda med någon speciell kompetens eller inte. Inte bara regering och riksdag utan också de flesta andra som tar del av detta slags partsinlaga gör säkert en avvägning med hänsyn till det.

Samtidigt som jag konstaterar detta vill jag understryka vikten av att vi värnar om yttrandefriheten och den öppna debatten i det svenska samhället. Det måste gälla även när inläggen i debatten innefattar kritik av oss politiker och vårt arbete.

Vad gäller Svenska arbetsgivareföreningens uttalanden om privatisering-
en av den offentliga sektorn vill jag hänvisa till de uttalanden som jag gjorde i mitt anförande inför Svenska arbetsgivareföreningens kongress i slutet av november. Jag tillbakavisade då bl. a. kravet på en privatisering av sjukvården, eftersom detta med säkerhet skulle drabba svaga och utsatta grupper i samhället.

Fredagen den
6 februari 1981

*Om regeringens
syn på vissa utta-
landen av företa-
gens intresseorga-
nisationer*

Anf. 2 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Fru talman! Jag tackar statsministern för svaret, även om jag måste uttrycka besvikelse över bristen på substans i det. Det är ett mycket allvarligt problem som tagits upp i interpellationen, och jag hade hoppats att statsministern skulle ge större uttryck för sin egen medvetenhet om just detta allvar.

Det handlar nämligen inte bara om att – för att återge vad som sägs i interpellationssvaret – en rad intresseorganisationer vidgat sin samhällsbevakning under det senaste decenniet. Det handlar också om att de stora kapitalistiska företagen genom sina intresseorganisationer – framför allt Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund – under de senaste åren alltmera framträder som ett slags överparti till de borgerliga partierna och ger anvisningar om politiken. SAF-kongressen i november 1980 och den av Industriförbundet omkring senaste årsskiftet utgivna broschyren "Så kan krisen lösas!" är aktuella exempel på denna tendens.

I vår regeringsform heter det: "All offentlig makt i Sverige utgår från folket. Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick och genom kommunal självstyrelse. --- Riksdagen är folkets främsta företrädare." Grundlagen säger naturligtvis inte att åsiktsbildning utanför partierna och riksdagen skulle vara otillåten och olämplig. Tvärtom måste i alla stater fri diskussion och kritik vara förutsättningen för ett sunt politiskt liv, för demokrati och för utveckling.

Men grundlagen säger självfallet heller inte att vissa grupper, organisationer eller personer i samhället i kraft av sin ekonomiska maktställning skall ha särskilda rättigheter när det gäller att bestämma den politiska utvecklingen. Alla medborgare skall tvärtom ha lika rättigheter. Det är detta en del av storbolagens direktörer inte tycks vilja acceptera. De kräver tvärtom särskilda rättigheter i kraft av sin ekonomiska makt. I Industriförbundets broschyr säger en av de intervjuade direktörerna: "Det är ju trots allt vi som får skulden om produktionen och sysselsättningen minskar. Då kan det väl inte vara för mycket begärt att vi också skall få vara med och påverka utformningen av besluten. ---" Jo, men det får ju direktören, i de allmänna valen precis som alla andra medborgare. Men några särskilda rättigheter att påverka politiken skall han inte ha. Sådana anspråk på några slags korporativa rättigheter måste bestämt avvisas.

Den andra sidan av denna agitation är skall mot politikerna och mot det parlamentariska systemet. Uttryck som förekommer i den anförda broschyren är "röstköpsdemokrati". Politikerna sägs "snevla för mycket på de egna intressena". "Riksdagen framstår som allt mindre representativ för svenska folket", säger chefen för ett stort svenskt företag.

Men detta är något annat än "kritik av oss politiker och vårt arbete", som det sägs i interpellationssvaret. Det är en attack mot riksdagen och mot det parlamentariska systemet. Och jag anser denna attack inte mindre allvarlig därför att den förs ut av Industriförbundet, som är talesman och representant för det samlade svenska industrikapitalet. Detta kan rimligen inte vara något

som Thorbjörn Fälldin ställer sig sympatiserande med. Jag har inte begärt att dessa åsikter hos Industriförbundets ledning skall tystas ned, som en moderat tidning påstått. Finns de är det tvärtom riktigt och bra att åsikterna kommer fram. Detta är alltså ingen fråga om yttrandefriheten, som det antyds i interpellationssvaret. Sådan skall också Industriförbundets direktörer ha, och deras omfattande affischkampanj visar att de också har de materiella medlen att utöva den. Vad jag begärt av statsministern är inte förbud utan ett politiskt ställningstagande. Jag är uppriktigt sagt förvånad om han inte använder tillfället för att fördöma sådana uttalanden som jag citerat ur Industriförbundets broschyr.

Det övriga innehållet i den politiska kampanj som SAF och Industriförbundet bedriver är ju riktat mot vad som brukar kallas den offentliga sektorn. Jag vill hellre använda uttrycket våra sociala rättigheter, ty det är dem det handlar om. Man driver som bekant från arbetsköparna och storföretagen linjen dels att den offentliga sektorn skall skäras ned, dels att den skall, som det heter, privatiseras. Krav ställs på att olika nu offentliga verksamheter, däribland även daghem, skola och sjukvård, skall överlämnas till det privata kapitalet. Sjukvården och de övriga verksamheterna skall drivas kommersiellt.

Det är två olika men samverkande metoder att komma åt de sociala rättigheter som det svenska folket tillkämpat sig genom hård kamp. Jag skall här inte utförligt ta upp de ekonomiska sammanhangen. De belystes också i den allmänpolitiska debatten, som vi nyss har genomkämpat. Det är annars lätt att visa att en utbyggnad av de verksamheter som här i landet hör till den offentliga sektorn varit och alltjämt är en nödvändig förutsättning för utveckling av industrin. Det är helt felaktigt att påstå att nedgången i Sverige i den industriella verksamheten beror på att den offentliga sektorn växt. En nedskärning av denna, som SAF och Industriförbundet kräver, kommer att leda till ökad arbetslöshet.

Men det finns också en annan aspekt på frågan. Det handlar om en attack från storkapitalet mot de sociala rättigheter som folket tillkämpat sig. Dessa har lagfästs av stora majoriteter i riksdagen. Man kan därför inte se detta problem enbart ur ekonomisk synpunkt. Riksdagen och partierna har en skyldighet att försvara de sociala rättigheterna. Det är därför bra att statsministern tillbakavisar kravet på en privatisering av sjukvården. Men försvaret av de sociala rättigheterna måste ju också gälla andra områden. Jag vore därför tacksam om Thorbjörn Fälldin ville ge ett mera allmänt svar på frågan om hur han ser på den av SAF och Industriförbundet bedrivna agitationen för en privatisering av den offentliga sektorn. Jag saknar i interpellationssvaret också helt synpunkter på den kampanj som särskilt Industriförbundet bedriver mot välfärdspolitiken och trygghetssystemet. Det måste vara nödvändigt för statsministern att ta ställning till de långtgående krav som där ställs.

Nr 74

Fredagen den
6 februari 1981

---

*Om regeringens
syn på vissa utta-
landen av företa-
gens intresseorga-
nisationer*

Freldagen den
6 februari 1981

*Om regeringens
syn på vissa utta-
landen av företa-
gens intresseorga-
nisationer*

Anf. 3 Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Fru talman! Jag tror att Carl-Henrik Hermansson måste medge att vi här i riksdagen får ta ställning till fråga för fråga när näringslivsorganisationer och andra organisationer inom olika områden av det svenska samhället yttrar sig. I fråga om Svenska arbetsgivareföreningens uttalanden har jag ändå redovisat min ståndpunkt i interpellationssvaret. Jag vill påminna Carl-Henrik Hermansson om att jag gav de här beskedden i det tal jag höll när jag var gäst hos Svenska arbetsgivareföreningen. Det är alltså inte så att jag behöver någon uppmaning av Carl-Henrik Hermansson för att säga vad jag tycker i en sakfråga. Den delen av debatten kan vi därför lämna därhän.

Jag tycker det är litet kusligt att höra C.-H. Hermansson föra debatten om det som är grundläggande i de västerländska demokratierna, nämligen den oinskränkta rätten att ge sin mening till känna. När jag använder ordet kusligt beror det på att Carl-Henrik Hermansson från sina utgångspunkter och med sina värderingar vill välja ut vissa grupper i samhället som på något sätt skulle få denna rätt begränsad.

Carl-Henrik Hermansson beskyller mig för att inte ha gjort ett politiskt ställningstagande i denna fråga, men det är ju just det jag har gjort i mitt svar. Jag har gjort ett politiskt ställningstagande som inte är någon nyhet utan en fullständig självklarhet utifrån mina utgångspunkter, nämligen just detta att alla skall ha rätt att ge sin mening till känna.

Detta ställningstagande har vi inte gjort i något slags passiv mening. Just för att öka de politiska partiernas möjligheter att föra den demokratiska debatten runt om i vårt land har vi ju aktivt gått in för att ge dem ett ekonomiskt stöd. Det stödet har alltså utgått från statsmakterna, och det har följts upp på landstingsplanet och på kommunalplanet. Därutöver har vi gått in med särskilda medel till dagspressen för att på det viset så långt som möjligt medverka till att vi får många röster i presskören.

Jag tycker det är litet oroande att höra hur Carl-Henrik Hermansson diskuterar i denna fråga. Att låta alla ha rätten att ge sin mening till känna innebär inte att man för den skull accepterar alla de meningar som kommer till uttryck. Det är och förblir regeringens och riksdagens uppgift att på våra demokratiska grunder och efter denna helt öppna och fria demokratiska debatt ta ställning. Det skulle vara en avsevärt sämre demokratisk situation i Sverige, om vi skulle försöka att på något vis begränsa någons möjligheter att ge sin mening till känna i den demokratiska process som alltid föregår ett beslut i Sverige.

Anf. 4 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag är tvungen att konstatera att Thorbjörn Fälldin antingen inte vill läsa och höra vad jag har sagt eller att han medvetet vanställer vad jag har skrivit och sagt.

Varken i min interpellation eller i det som jag har yttrat här finns någonting som på något sätt antyder att jag skulle vilja begränsa yttrandefriheten för någon grupp eller några personer i samhället. Detta är ett påhitt. Jag beklagar att statsministern, som brukar föra en saklig diskussion i frågorna.

här har tagit upp de mest simpla argumenten ur vissa delar av den moderata pressen.

Det är inte jag som har kritiserat det parlamentariska systemet, det är inte jag som har kallat den politiska ordning där Thorbjörn Fälldin är statens främste företrädare för röstköpsdemokrati. Det är inte heller jag som har sagt att riksdagen framstår som allt mindre representativ för svenska folket – det är Industriförbundets och storföretagens direktörer som har sagt detta. När jag begär ett politiskt ställningstagande mot denna agitation, väljer Thorbjörn Fälldin att i stället attackera mig. Varför vill inte Thorbjörn Fälldin kritisera de direktörer som bedriver denna kampanj mot det parlamentariska systemet? Thorbjörn Fälldin kan ju själv läsa de här uttalandena i den broschyr som Industriförbundet har skickat ut till alla riksdagsledamöter – med julkhälsningar. Jag förmodar att också Thorbjörn Fälldin har erhållit den.

Den diskussion som jag har velat föra handlar alltså inte om att någon vill inskränka rätten för någon grupp eller några personer i samhället att ge sin mening till känna. Vad jag har begärt av statsministern är alltså icke ett förbud utan ett politiskt ställningstagande i just denna fråga. Thorbjörn Fälldin väljer att ta ställning genom att kritisera den som har begärt hans ställningstagande, men han har inte ett ord att säga om den agitation som jag nämnt och som jag tycker det är nödvändigt att mycket hårt kritisera, just därför att den vänder sig mot vad Thorbjörn Fälldin själv säger att han vill försvara.

Anf. 5 Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Fru talman! Vad som gav mig anledning att replikera till Carl-Henrik Hermansson som jag gjorde var att han i sin kommentar till mitt svar framhöll och påminde mig om vad som står i grundlagen om att riksdagen är folkets främsta företrädare osv. Han ville hävda att det är något slags motsatsförhållande mellan den omständigheten, fastslagen i grundlagen, och det förhållandet att det drivs kampanjer, att organisationer gör uttalanden. Och det var mot denna bakgrund, Carl-Henrik Hermansson, som jag fann anledning att säga det jag sade.

Får jag då betona några saker som jag trodde hade framgått av det jag redan sagt.

För det första tvekar jag inte att ge besked i sak, och jag upprepar att jag gjorde det direkt på Svenska arbetsgivareföreningens kongress.

För det andra trodde jag att det var fullständigt självklart också för Carl-Henrik Hermansson att jag tar avstånd från varje angrepp på vårt parlamentariska system. Jag försökte t. o. m. i mitt förra anförande slå fast att det är ett värde i sig för vårt parlamentariska system att vi har en fri debatt. Därav följer inte att jag ansluter mig till ställningstaganden i sakfrågor som görs i denna debatt. Men därför att den ene eller den andre menar att den här regeringen för en felaktig politik kan jag inte se att det är ett angrepp på det parlamentariska systemet. Om de som har samma politiska uppfattning som herr Hermansson öser sin galla över den här regeringen och talar om hur

*Om regeringens
syn på vissa utta-
landen av företa-
gens intresseorga-
nisationer*

oduglig den är, så måste också det få finnas med i debatten i Sverige. Vi skall inte ta ifrån någon den rätten, och om då Arbetsgivareföreningen eller Industriförbundet eller andra på sitt sätt kritiserar regeringen så skall vi också leva med det.

Men vad jag tycker är oroande, Carl-Henrik Hermansson, det är kraven på att vi här i riksdagen skulle göra uttalanden av innebörden att vi skulle försöka begränsa någons rätt till kritik. Varje angrepp på det parlamentariska systemet tillbakavisar vi, oavsett om det kommer från direktörer eller andra. Och jag vågar göra påståendet att de grundvärderingar jag är bärare av, den ideologi jag ger min anslutning, uppfattas av svenska folket som ett starkare värn för det parlamentariska systemet än socialismen – att döma av de exempel vi har sett från länder runt om i världen där socialismen är genomförd.

Anf. 6 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Fru talman! Thorbjörn Fälldin följer den strategi som folkpartiet och andra partier dragit upp – så snart den här regeringen attackeras i någon fråga flyr man över gränserna till utlandet och vill tala om något annat. Jag tror inte att det är en taktik som kommer att vara framgångsrik.

Jag noterar med tillfredsställelse att statsministern nu säger vad jag ville att han skulle säga i sitt interpellationssvar, nämligen att han bestämt tar avstånd från varje angrepp på vårt parlamentariska system. Det är de angreppen jag har kritiserat. Det är de som återfinns i den här broschyren från Industriförbundet. Det handlar inte, Thorbjörn Fälldin, om rättigheten att ösa galla över regeringen. Att kritisera regeringen för en felaktig politik – det är ju inte detta man begränsar sig till. Jag har inte kritiserat vare sig direktörer eller andra för att de är kritiska mot den nuvarande regeringen. Det får de självfallet gärna vara, liksom de bör ha rätt att utöva kritik mot varje regering i vårt land, oavsett vilken partifärg den har. Vad jag har tagit upp och kritiserat är att de har gjort uttalanden i denna broschyr som vänder sig direkt mot just det parlamentariska systemet. Det är möjligt att de bara har gått för långt i sina uttalanden, att det är olycksfall i arbetet eller något sådant. I så fall borde de själva framträda och säga det. Men som detta material nu föreligger finns det en bestämd tendens i det, och det är den tendensen jag har velat varna för, och jag tror det är mycket viktigt att statsministern också uppmärksammar det.

Därmed lämnar jag den delen av frågan. Det lönar sig inte för Thorbjörn Fälldin att försöka misstolka och falsifiera min ståndpunkt, som är helt klar. Jag har inte för ett ögonblick krävt några begränsningar av någon persons rätt att yttra sig. Det är inte det diskussionen handlar om.

Men den andra delen av den här saken, där Thorbjörn Fälldin säger att han gärna vill ta ställning i sak, föranleder några kommentarer.

Jag är tvungen att läsa upp några av de här direktörsintervjuerna. Jag hinner inte fullfölja det i detta inlägg, men jag skall be att få återkomma. Jag skall emellertid ta ett av uttalandena i broschyren.

I en intervju sägs det att det ligger silikosdamm – som bekant

sjukdomsalstrande och dödande – över Sverige, och det exemplifieras så här: Tänk bara på prisregleringen, stödpolitiken, jämlikheten, sjukförsäkrings-systemet, AMS-utbildningen osv.

Detta betecknas alltså som sjukdomsalstrande.

Hur ser statsministern på sådana uttalanden i sakfrågor? Det handlar inte om deras rätt att uttrycka det, det handlar om den politiska värderingen av den kampanj som bedrivs i dessa sakfrågor.

Anf. 7 Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Fru talman! Beträffande själva sakdebatten, Carl-Henrik Hermansson, var vi överens om att vi fick föra den i fråga efter fråga. Jag vet nu inte hur många områden det var som Carl-Henrik Hermansson räknade upp.

Om jag kunde ge min anslutning till uppfattningen att samhället skulle bli friskare om vi tog bort alla de skyddsregler som är utformade för människorna, t. ex. av miljöskäl, om vi tog bort alla regler som har minskat skillnaderna t. ex. i anställningsförhållanden mellan tjänstemän och andra, är det klart att vi skulle gå fram med sådana förslag. Nog om det!

Till sist: Att jag tar avstånd från varje angrepp på vårt parlamentariska system är så fullständigt självklart att jag inte trodde att jag skulle behöva säga det. Det är så självklart just därför att vi aktivt medverkade till att den grundlag vi har fick sin nuvarande utformning, där det sägs att riksdagen är folkets främsta företrädare.

Detta skall inte Carl-Henrik Hermansson inkassera som något resultat av denna debatt. Det har funnits med i min politiska uppfattning alltsedan jag började arbeta inom politiken.

Förste vice talmannen anmälde att Carl-Henrik Hermansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 8 BO SIEGBAHN (m):

Fru talman! Det är ur flera synpunkter en av de märkligaste interpellationer vi haft i denna kammare som nu ligger framför oss. I den begärs att statsministern skall kommentera vissa privata organisationers verksamhet, då de enligt interpellanten, Carl-Henrik Hermansson, inte begränsat sig till sina speciella ämnesområden – det är vad som står i interpellationen. Vidare kräver herr Hermansson att statsministern skarpt skall fördöma deras verksamhet. Eftersom uttalandena sägs ha innehållit kritik mot politiker sägs de gränsa till den agitation som bedrivs av fascistiska krafter – så står det också i interpellationen.

Man måste konstatera att kammaren visat en oerhörd välvilja mot Carl-Henrik Hermansson genom att tillåta framställandet av denna interpellation, som ju uppenbarligen inte faller inom riksdagens verksamhets- och kompetensområde. Likaså har statsministern varit mycket vänlig, då han trots detta besvarat interpellationen och klätt sin svidande kritik av den i en mycket försiktig språkskrud.

Antag att herr Hermansson för några år sedan, då Olof Palme var

Nr 74

Fredagen den
6 februari 1981

---

*Om regeringens
syn på vissa utta-
landen av företa-
gens intresseorga-
nisationer*

Fredagen den
6 februari 1981

---

*Om regeringens
syn på vissa utta-
landen av företa-
gens intresseorga-
nisationer*

statsminister, interPELLERAT honom om huruvida han inte ville skarpt fördöma LO och TCO för att dessa organisationer inte begränsat sig till sina speciella ämnesområden utan yttrat sig om de mest skilda frågor, t. ex. abortfrågan. Man kan fråga sig om det över huvud taget finns någon fråga där LO och TCO inte anser sig ha kompetens och skyldighet att yttra sig. Jag förmodar att Olof Palme skulle ha svarat som han gjorde i en kammardebatt häromdagen: Vet hut.

Ändå hade en sådan fråga varit mycket relevantare än när det gäller SAF och Industriförbundet. Både LO och i viss utsträckning TCO driver nämligen en intensiv politisk propaganda i socialdemokratins tjänst, trots att vi vet att omkring 30 % av LO:s medlemmar och åtminstone 50 % av TCO:s bekänner sig till andra politiska meningsriktningar än socialdemokratien. Härtill kommer att man i stor utsträckning utnyttjar statsmedel för denna verksamhet. Jag tänker exempelvis på informationsmedel från SIDA som används för att trycka broschyrer där svenska företag utmålas som blodsugare.

Mest betänkligt är emellertid, som statsministern också påpekat, Carl-Henrik Hermanssons logik att kritik mot olika politiska beslut skulle vara en kampanj "mot det parlamentariska systemet" och därför fascistiskt och att den borde fördömas, dvs. förbjudas – det måste vara det yttersta syftet med herr Hermanssons krav. Det sveper en iskall vind från öster över kammaren när man hör sådana tankegångar. Den polska regeringen kräver ju också i dessa dagar att fackföreningen Solidaritet inte skall få befatta sig med något som skulle kunna betecknas som politik.

Jag läser i en i Moskva utgiven informationsskrift eller kanske propagandaskrift att rättigheten att uttrycka sin uppfattning om alla frågor beträffande staten och samhället garanteras av artikel 125 i den sovjetryska grundlagen. Att använda denna rättighet sägs vara inte blott en rättighet utan även en skyldighet för varje sovjetmedborgare. Det tråkiga är bara att när så görs stämplas det som antisovjetisk verksamhet, och straffet blir normalt några års straffarbete eller i mycket lindriga fall, som beträffande Sacharov, förvisning på obestämd tid till Sibirien.

Det är nog bara en kommunist som skulle kunna framställa en interpellation av det slag vi här i dag ser exempel på, men jag hade sanningen att säga inte trott att en man som herr Hermansson skulle göra det.

Vad beträffar herr Hermanssons försök att göra en distinktion mellan ett fördömande av dessa uttalanden och krav på förbud och hans åsikt att detta skulle ligga inom kammarens verksamhetsområde skulle jag vilja citera det kända yttrandet av Charles Lindleys fru, som hon fällde en gång då han gjort någon dumhet och ville försvara sig: "Försvara dig inte, Charles. Du gör bara saken värre."

Jag förmodar att herr Hermansson nu, om han inte föredrar att tiga, kommer att gå upp och säga att jag är köpt av storkapitalet. Ty det är ju så veven brukar dras inom kommunistiska partier världen över. Argumentationen blir ju så mycket enklare då.

Anf. 9 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Fru talman! Jag tror inte att herr Siegbahns inlägg på något sätt förstärker statsministerns argumentation.

Jag vill återgå till det jag talade om i min föregående replik till statsministern och fästa uppmärksamheten på ytterligare några av de uttalanden som finns i Industriförbundets broschyr, som alla riksdagsledamöter som bekant har.

En annan direktör än den jag förut citerade – chef för ett företag som till hälften ägs av staten – säger bl. a. att det är en skam att goda resurser utnyttjar pappaledigheten. Jag förmodar att han i det avscendet tänker på en bestämd generaldirektör. Om kärnkraften säger han: "Även kärnkraften måste byggas ut. Politikerna får finna sig i att tänka om. Vi har inte råd att följa resultatet från folkomröstningen."

Jag ifrågasätter inte denne direktörs rättighet att göra detta yttrande eller att driva denna agitation, men jag tycker att det är intressant att studera det politiska innehållet i argumentationen.

En tredje direktör vill avskaffa den fulla sysselsättningens politik. Han har tyvärr redan blivit bönhörd. Han fortsätter: "Svensken har helt enkelt blivit likgiltig inför det mesta. Någon har sagt att välfärdssystemet leder till likgiltighet, självbelåtenhet. Jag tror det är sant."

Jag vet inte om sådana inlägg är gjorda med någon speciell kompetens, för att citera ett uttryck i interpellationssvaret. Men jag vet att dessa direktörer är chefer för några av våra största företag, och jag vet att Industriförbundet sprider deras agitation i en landsomfattande kampanj. Det är den företeelsen jag tagit upp och bett statsministern ta politisk ställning till.

Jag beklagar att statsministerns svar i vissa avseenden blivit så undvikande. Jag anser nämligen att denna kampanj från SAF och Industriförbundet måste mötas av en politisk motagitation. Denna måste, för att bli effektiv, stödjas av så breda politiska krafter som möjligt. Det är det politiska innehållet i dessa frågor.

Så till några av de senaste inläggen i vår debatt.

Ja, Thorbjörn Fälldin, jag anser det också självklart att statsministern och ledaren för centerpartiet tar avstånd från angreppen på det parlamentariska systemet. Det är alldeles självklart! Men vad jag begärde var att Thorbjörn Fälldin skulle ta avstånd från dessa speciella angrepp på det parlamentariska systemet som storbolagens direktörer gör. Det var det min fråga gällde.

Vad beträffar herr Siegbahns inlägg, så handlar detta inte, som jag tidigare förklarat – jag trodde herr Siegbahn hade hört det –, om rätten att driva propaganda. Hela jämförelsen med TCO och LO är därför helt poänglös. Jag har inte bestridit Industriförbundets och Arbetsgivareföreningens rätt att driva politisk propaganda. Det skulle f. ö. inte löna sig särskilt mycket för mig att bestrida den rätten, om jag skulle inta den galna ståndpunkten. Vad det handlar om är att jag har kritiserat att man i sina uttalanden fördömer vårt parlamentariska system. Det handlar alltså inte om kritik av de enskilda besluten – herrarna kunde ju ta och läsa broschyren ordentligt – utan det är uttalanden som ifrågasätter vårt politiska system. Det är det jag har velat att

Nr 74

Fredagen den
6 februari 1981

---

*Om regeringens
syn på vissa utta-
landen av företa-
gens intresseorga-
nisationer*

Fredagen den
6 februari 1981

---

*Om regeringens
syn på vissa utta-
landen av företa-
gens intresseorga-
nisationer*

statsministern skall ta avstånd från. Det är den delen av saken det gäller. Man skall inte blanda ihop det med direktörernas allmänna kritik av den offentliga sektorn – det är en annan fråga.

Jag har heller inte tagit upp någon fråga om förbud. Det är ett försök att fullständigt vanställa min ståndpunkt när man säger att fördöma är detsamma som att förbjuda. Så fort en politiker framträder i Sverige och fördömer någon företeelse, innebär det då att han vill förbjuda den? Det är fullständigt barockt att dra en sådan slutsats och göra ett sådant påstående.

Jag konstaterar att det tydligen är en mycket öm tå jag trampat på när jag tagit upp direktörernas agitation.

Anf. 10 Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Fru talman! Carl-Henrik Hermansson kommer inte till någon slutsats om vad han egentligen är ute efter med sin interpellation.

Med anledning av det Bo Siegbahn sade vill jag helt kort säga att jag tycker att vi i demokratins intresse skall visa sådan generositet att även sådana här saker skall kunna diskuteras i Sveriges riksdag.

Jag vill rent allmänt säga till Carl-Henrik Hermansson att han på ett helt annat sätt än jag läst på och blivit uppdaterad om vad den ene eller andre direktören sagt här eller där. Jag kan bara konstatera detta. Jag lägger ner huvuddelen av min tid på att försöka få fram konkreta politiska lösningar med hjälp av det beslutsunderlag som finns tillgängligt, med hjälp av vad organisationer i hela samhället har sagt i remissyttranden osv. Det är fullständigt orimligt – medge det Carl-Henrik Hermansson – att först ställa en interpellation där det finns två huvudfrågor och sedan, i följddebatten, ställa fråga efter fråga och begära att jag eller andra statsråd skall svara på dem. Det tror jag är en sak i riksdagsarbetet som får tas under övervägande.

Två huvudfrågor ställdes. Den första gällde yttrandefriheten. Där har jag gett besked om hur viktigt det är att denna rätt får vara fullständigt oinskränkt. Jag har lämnat beskedet att vi, eftersom det kan vara skillnader i ekonomiska förutsättningar, går in och ger stöd till dagspressen.

I den andra frågan, om hur jag ser på privatiseringen av den offentliga sektorn, tog jag ett exempel på vad en sådan utveckling skulle leda till inom sjukvården. Vi har i dag, när samhället har ansvaret, svårigheter att rekrytera läkare till glesbygder och andra områden. Det visar vilket resultat vi skulle få om vi gjorde sjukvården beroende av marknadens krafter. Det beskedet har jag lämnat. Jag har därmed visat att min inställning till de rättigheter som varje människa har i samhället är, att vi politiker måste ta ansvaret för att de blir meningsfulla.

Jag har, Carl-Henrik Hermansson, lämnat svar på de två huvudfrågor som framställdes i interpellationen, och därmed är debatten för min del avslutad.

Anf. 11 BO SIEGBAHN (m):

Fru talman! Statsministern sade att man i den här kammaren kan diskutera mycket fritt och allmänt och det håller jag helt med honom om.

Det är fullständigt självklart att vi, om vi i en debatt om sjukvården osv. vill diskutera vad den ena eller andra organisationen har sagt, också gör det. Man kan föra en diskussion om vad Arbetsgivareföreningen säger och framhålla att man inte har samma uppfattning eller om vad Villaägareförbundet säger, vilket vi kanske instämmer i. Vad LO tycker framstår många gånger klarare än vad Arbetsgivareföreningen anser, eftersom det här i riksdagen sitter åtminstone ett 20-tal framstående representanter för LO med dess ordförande i spetsen.

Det var emellertid inte det som jag diskuterade, utan jag menar att om vi – som herr Hermansson gör – skulle ha för vana att interpellera statsministern så fort en organisation har sagt någonting som inte passar oss, skulle vi hamna i en helt omöjlig situation. Det har statsministern också gett uttryck för när han sade att han inte diskuterar sakfrågorna utan att de får tas upp i ett annat sammanhang. Vad han vill diskutera – och det är riktigt – är principerna: Skall en organisation ha rätt att yttra sig i olika frågor? Eller kan detta, som herr Hermansson påstår, sägas vara fascistiskt? Det är i det sammanhanget som jag vill ha en stor diskussion.

Jag anser fortfarande att interpellationer av det här slaget icke bör få framställas i kammaren. En debatt om vad olika organisationer tycker bör enligt min mening föras när man diskuterar sakfrågan – något som vi alltså inte gör här i dag.

Sedan säger herr Hermansson i en uppehållande försvarsstrid för sin märkliga interpellation att han inte alls är ute efter att kväsa det fria ordet – men det är han visst. Han säger att Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund inte har begränsat sig till sina resp. organisationers speciella ämnesområden, utan att deras uttalanden under de senaste åren har kommit att gälla praktiskt taget hela det politiska fältet. Det måste av varje vettig tolkare uppfattas så, att han anser att organisationerna inte skall yttra sig om annat än det som de har speciell kompetens att uttala sig om. Annars skulle herr Hermansson inte ha uttalat sig som han gjort. Herr Hermansson talar väl i sina interpellationer inte rakt ut i luften. Det måste väl finnas en tankegång bakom det hela.

Så fort kritik riktas mot något förhållande svarar herr Hermansson naturligtvis i överensstämmelse med god marxistisk teknik: Detta är kritik mot parlamentarismen. Statsministern har mycket skickligare än jag kan göra det redan kritiserat den här tekniken. Det är ju så att man, om man säger att en arbetargrupp i sin tidning i något sammanhang har uttalat sig olämpligt, ögonblickligen svarar att vederbörande är mot arbetarrörelsen eller i varje fall mot LO. Sedan skärper man tonen och menar att motståndet gäller arbetarrörelsen som sådan. Men den tekniken tycker jag att vi skulle kunna vara befriade från här i kammaren.

Sedan kan man naturligtvis diskutera om inte ett skarpt fördömande av landets statsminister skall betraktas som ett försök till förbud. Jag vill då

Nr 74

Fredagen den
6 februari 1981

---

*Om regeringens
syn på vissa utta-
landen av företa-
gens intresseorga-
nisationer*

Fredagen den
6 februari 1981

*Om regeringens
syn på vissa utta-
landen av företa-
gens intresseorga-
nisationer*

återigen anknyta till de politiska förhållandena österut. Herr Hermanssons uttalande är ett typiskt utflöde av den förbudsmentalitet och den strypning av det fria ordet som vi vet existerar i full omfattning längre österut. Det är alltså ett sätt att resonera på, men som vi kanske inte borde ha här i kammaren.

Slutligen: Hur skulle det se ut om på detta sätt varje yttrande från Villaägareförbundet, Kennelklubben osv. föranledde en interpellation till statsministern med begäran om att han skulle yttra sig om vad de har sagt i olika frågor? Det är alltså ett arbetssätt som är främmande och omöjligt för riksdagen.

Anf. 12 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Fru talman! Herr Siegbahn uppvisar här konststycket att efter en dubbelvolt slå en fullkomlig knut på sig själv. Dels anklagar han mig för att vilja inskränka yttrandefriheten, dels vill han bestämma vad som skall få diskuteras och inte diskuteras i Sveriges riksdag. Vem är det som hotar yttrandefriheten, herr Siegbahn? Jag har naturligtvis förståelse för att Thorbjörn Fälldin som statsminister inte hinner läsa allt vad som skrivs och skickas ut. Jag vet också att statsministern har varit mycket upptagen under den senaste tiden av regeringens nya besparingsprogram, och jag har förståelse för det. Men jag vill i varje fall som kvällsläsning för statsministern rekommendera den skrift som jag direkt nämnde i min interpellation.

Om nämligen Thorbjörn Fälldin vill driva det som han sade i sin senaste replik och som jag helt instämmer i, nämligen att vi har skyldighet bland partierna här i riksdagen att slå vakt om de sociala rättigheter som har crövrats och att se till att exempelvis rätten till en bra och om möjligt gratis sjukvård också förverkligas i takt med de materiella betingelserna, tycker jag att det ur hans egen synpunkt och med hänsyn till den politik han vill genomföra är allvarligt att den starka organisationen Svenska arbetsgivareföreningen liksom Industriförbundet så energiskt bedriver kampanjen mot den offentliga sektorn och de sociala rättigheterna. Den måste ju vara i varje fall ett hinder för honom att förverkliga den politik som han givit uttryck för.

Det finns alltså ett sådant starkt motstånd i ekonomiskt mycket tongivande kretsar, och jag menar att Thorbjörn Fälldin inte skall underskatta denna kampanj. Det är nämligen en kampanj som jag här har tagit upp och talat om – inte enstaka yttranden av personer eller något sådant utan en mycket medveten och välorganiserad kampanj, som har pågått under flera år. Miljoner kronor och många personer sätts in på uppgiften att bedriva den, och den kommer att fortsätta. Det är det som gör att jag ansåg det angeläget att ta upp denna fråga i riksdagen.

Jag menar att detta självfallet är frågor som riksdagen har rätt att diskutera. Det är vår skyldighet att försvara den offentliga sektorn och de sociala rättigheterna, på samma sätt som vi försvarar det parlamentariska systemet. När de bägge sakerna attackeras skall vi självfallet kunna ta upp frågan här i riksdagen och diskutera den. Om vi inte gjorde det, skulle vi svika vår skyldighet mot våra väljare och mot det svenska folket.

2 § Svar på fråga 1980/81:243 om slopande av tillståndsvånget för gatamusik

Nr 74

Fredagen den
6 februari 1981

Anf. 13 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Anna Eliasson har frågat mig när jag beräknar att förslag kan framläggas för riksdagen om ett slopande av tillståndsvånget för gatamusik.

Efter riksdagens begäran om en översyn av bestämmelserna om tillståndstvång för gatamusik har regeringen uppdragit åt ordningsstadgeutredningen att överväga frågan. Det är en tekniskt sett ganska komplicerad fråga. En svårighet är gränsdragningen mellan tillställningar som regleras i allmänna ordningsstadgan och sammankomster som regleras i lagen om allmänna sammankomster. Sedan riksdagen begärde översynen har vissa ändringar företagits i dessa författningar. Ändringarna har samband med att grundlagsskyddet för mötesfriheten fr. o. m. den 1 januari 1977 utvidgades till att omfatta också sammankomster för framförande av konstnärliga verk. Frågan berörs också av yttrandefrihetsutredningens pågående arbete.

Jag har från ordningsstadgeutredningen inhämtat att den avser att under detta år lämna ett delbetänkande som behandlar bl. a. frågan om tillståndstvånget för gatamusik. Efter sedvanlig remissbehandling och beredning kan förslag därefter läggas fram till riksdagen.

*Om slopande av
tillståndsvånget
för gatamusik*

Anf. 14 ANNA ELIASSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunministern för svaret på min fråga. Regeringen och kommunministern har som bekant ambitionen att på alla områden bekämpa krångel och byråkrati. Åtskilligt har skett under senare år som visar att regeringens vilja och ansträngningar att nå resultat i det avseendet också har burit frukt. Men för dem som har väntat på att det skall bli ett slut på det krångel som reglerna för gatamusik innebär för såväl musiker som ordningsmakt har det varit lång tids väntan.

Det är nu sex år sedan som jag tillsammans med ett par partikamrater här i riksdagen begärde att tillstånd inte generellt skall krävas för utövande av gatamusik.

Civilutskottet, som behandlade vår motion, delade vår allmänna uppfattning, och en enhällig riksdag uttalade sig för en översyn av bestämmelserna.

Vad har hänt sedan dess? Ja, i januari 1977 tillsattes en utredning, vilket kommunministern också nämner i sitt svar, och ett delbetänkande som rör denna fråga är tydligen att vänta i år.

Under dessa sex år har krånglet kring tillämpningen av de nuvarande bestämmelserna fortsatt att väcka åtskillig irritation hos såväl musikanter som allmänhet och ordningsmakt. Att det skett vissa ändringar i författningarna sedan 1975 har inte inneburit någon påtaglig förbättring i det avseendet. För de flesta är det uppenbart att polisen har viktigare uppgifter att syssla med än att försöka avkräva gatamusikanter tillståndsansökningar fem dagar innan musikanterna avser att uppträda på gator och torg. Beroende på syfte

---

*Om slopande av
tillståndsvånget
för gatumusik*

och publiktillströmning kan uppträdandet betraktas som en offentlig tillställning eller en allmän sammankomst – och för offentlig tillställning råder inte samma rättsskydd exempelvis som för allmän sammankomst. De regler polisen har att gå efter finns att hitta dels i lagen om allmänna sammankomster, dels i allmänna ordningsstadgan, dels också i lokala ordningsstadgor.

Att tillämpa dessa regler är inte lätt. Av ett tidningsreportage i förra veckan att döma anser också en ansvarig för tillståndsgivningen i Stockholm att det är något av det snårigaste som Vår Herre kunde ha hittat på. I Göteborg försöker man nu från kommunens sida att få en rätsida på det här.

Fru talman! Det måste nu bli en ändring, så att det generella tillståndsvånget för gatumusik slopas. Inskränkningar i möjligheten att utöva gatumusik bör bara få göras i den mån de motiveras av särskilda ordningsskäl o. d. Och jag vill fråga: Skall kommunministerns svar tolkas som att kommunministern delar denna grundinställning och planerar att snarast under innevarande år söka lägga fram förslag för riksdagen i denna riktning?

Anf. 15 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Jag förstår att Anna Eliasson m. fl. tycker att lång tid har gått sedan den här frågan behandlades av riksdagen. Jag har ändå redovisat vilka saker som har kommit in i bilden under den tiden, och jag kan bara helt kort säga att det självfallet är viktigt att nå fram till förenklingar i frågor av den här typen, men lika viktigt är det att man – vilket man måste göra – tar hänsyn till de lagar av mycket stor tyngd som reglerar frågor inom den här sfären.

Jag vill som besked till Anna Eliasson, när det gäller hennes senaste fråga, säga att jag förväntar att utredningen skall komma med förslag som är möjliga att lägga som grund på ett sådant sätt att vi kan minska krånglet och ha en öppnare tillämpning av de här tillstånden än som nu är fallet.

Anf. 16 ANNA ELIASSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunministern för den komplettering-
en till svaret.

Kommunministern har här uttalat att han fäster stort avseende vid att man också på detta område kan åstadkomma förenklingar. Det är enligt min mening angeläget att vi kan få bort krånglet med de nuvarande bestämmelserna. Det väcker – som jag berört i mitt tidigare inlägg – irritation, men det kostar också åtskilligt för vårt samhälle att upprätthålla det här systemet.

Efter de uttalanden som kommunministern nu har gjort förväntar jag mig att vi snart här i riksdagen kommer att få ett förslag om att det allmänna tillståndsvånget för gatumusik skall slopas.

Fredagen den
6 februari 1981

---

*Om upplåtelse av
kyrkorum*

Anf. 17 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Filip Fridolfsson har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder som förhindrar att svenska kyrkan upplåter kyrkorum för sammanslutningar som driver en mot kristendomen stridande lära.

Frågan om upplåtande av kyrkor har till en del reglerats genom lagen (1963:501) om upplåtande av kyrkorum i vissa fall. Enligt den ankommer det på kyrkorådet i församlingen att besluta om att ett kyrkorum, som har invigts för svenska kyrkans gudstjänst och som vårdas av församlingen, tillfälligt får upplåtas för *annat ändamål än gudstjänst* och därmed jämförlig förrättning. Lagen anger vissa villkor för att en sådan upplåtelse skall få ske. Bl. a. får den inte innebära något som strider mot kyrkorummets helgd eller kyrkans ordning. Ett kyrkoråds beslut att upplåta kyrkan kan överklagas hos domkapitlet, som har sista ordet i frågan. Kyrkorådet kan delegera sin beslutanderätt till kyrkoherden eller till en avdelning av kyrkorådet, i vilken kyrkoherden ingår.

I lagen (1957:585) om jordfästning m. m. finns en bestämmelse om att kyrkorummet kan upplåtas för jordfästning i annan ordning än svenska kyrkans, om det finns särskilda skäl. I övrigt finns det inga bestämmelser när det gäller kyrkans upplåtande för *gudstjänst eller därmed jämförlig förrättning*. Av hävd och allmänt erkänd sedvänja har det ansetts ankomma på "pastor", dvs. församlingens kyrkoherde, att disponera över kyrkan för gudstjänständamål. I detta avseende innebar inte 1963 års lag att man införde någon ny ordning. Det har också ansetts att kyrkoherdens beslut i ett sådant ärende kan överklagas till domkapitlet.

Jag vill emellertid erinra om att 1979 års kyrkomöte (mot. 1979:59, KLU 1979:18 kskr 1979:17) har anhållit hos regeringen om utredning och förslag till lagstiftning i frågan. Kyrkomötet önskar att beslutanderätten i fråga om upplåtelse av kyrka – även för gudstjänst eller förrättning – i princip skall tillkomma församlingens kyrkoråd. Frågan utreds f. n. inom kvinnoprästutredningen (Kn 1979:02) med sikte på att förslag i ämnet skall kunna föreläggas ett kyrkomöte nästa år.

Slutligen kan nämnas, att ansvaret för vad som förekommer och sägs inom ramen för församlingens gudstjänster vilar på den präst som förrättar gudstjänsten och i sista hand på kyrkoherden, som har det övergripande ansvaret för församlingsvården. Om prästerna brister i sitt ämbetsansvar kan biskopen och domkapitlet som överordnade myndigheter ingripa och eventuellt utöva sin disciplinära befogenhet.

När kvinnoprästutredningen inom kort har avgett förslag till bestämmelser om kyrkornas upplåtande kommer frågan att prövas av regeringen.

Anf. 18 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Bakgrunden till frågan är de uppmärksammade arrangemang som ägt rum i Storkyrkan i Stockholm, där pastor primarius använder kyrkan för olika

*Om upplåtelse av
kyrkorum*

typer av "temadagar". Vid ett av dessa tillfällen fick stjärntydare och astrologer fritt breda ut sig med sitt budskap. Härmdagen var temat "Spiritualism och parapsykologi". Temadagens rubrik var "Livet efter detta".

Om man tar del av prästdebatten får man en känsla av att Storkyrkan blivit, som Svenska Dagbladet uttrycker det, "en studio för jippon med vag kyrklig anknytning". Jag tycker i och för sig att de ansträngningar som gjorts från kyrkligt håll under senare år att popularisera kyrkans budskap är välkomna. Men det är uppenbart att det finns själavårdare som gått alldeles för långt i denna strävan. När man – som i de av mig relaterade fallen – försöker popularisera allvarliga ämnen som gäller frågor om liv och död och därmed tror sig kunna tillmötesgå sökare i andliga frågor, förstår jag att kyrkans folk blir bekymrade och upprörda.

I en av våra största dagstidningar får man läsa: "Debatt i Storkyrkan om vad som händer när vi dör – själen lär väga 21 gram." Ja – man kan naturligtvis invända att rubriksättaren försöker förlöjliga den här typen av debatter. Men, fru talman, det är illa nog att man får intrycket att svenska kyrkorum, i det här fallet Storkyrkan, blivit en tummelplats där villolärare torgför sina budskap. Det är ett faktum att kyrkofolket i stort är bekymrade, känner oro och upplever det som stötande att kyrkor upplåts till grupper som har en mot kristendomen negativ inställning. Kyrkobesökare kommer till templet för att lyssna till kristen förkunnelse – inte för att ta del av vidskepelse och komma i kontakt med personer som man brukar kalla för falska profeter. Det hade varit välgörande, om kyrkoministern hade slagit fast att dessa borde utvisas ur templet. Men det gör inte kyrkoministern. Han menar att ansvaret åvilar kyrkan.

Nu föreligger det ett samband mellan svenska kyrkan och staten. Så länge detta samband finns anser jag att regering och riksdag skall se till att kyrkan håller sig till den evangelisk-lutherska läran. Om inte statsrådet vill eller kan påverka kyrkans verksamhet, får jag då fråga statsrådet: Anser kyrkoministern att Storkyrkan i Stockholm, som är en rikshelgedom, bör upplåtas till grupper som är motståndare till svenska kyrkans tro och verksamhet?

Anf. 19 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Jag vill erinra om var ansvaret ligger i den utövning som det här är fråga om. Jag har ingen anledning att göra annat än att hänvisa till det svar som jag har gett på frågan.

Det är självfallet viktigt att man på detta område får regler som gör inflytandet större för den instans med lekmannainslag som ändå har och skall ha ansvaret för kyrkans verksamhet. Det är precis vad kyrkomötet har beställt, och det är involverat i utredningens överväganden.

Självfallet kan jag inte ge något besked när det gäller den sista av Filip Fridolfssons framställda frågor. Det skulle, med hänvisning till gällande regler på detta område, vara felaktigt av mig att göra det.

Fredagen den
6 februari 1981

*Om ett nordiskt
rapportsamarbete
avseende transporter
av olja och
kemikalier*

Anf. 20 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Fru talman! Får jag tillägga att jag inte anser att det är fel att svenska kyrkan tar en debatt med spiritualister och andra – visst inte. Kyrkans uppgift är ju att med sitt budskap påverka människor. Och det är inte fel att kyrkan för att vinna framgång tar strid med krafter som man brukar kalla onskans andemakter. Felet – enligt mitt sätt att se – är att man öppnar kyrkans portar för dessa grupper och i kyrkans andaktslölaker låter dem ohämmat propagera för sina läror. Det är detta som skapar splittring. Kyrkan kan ta strid med dessa krafter på gator och torg eller i neutrala lokaler.

I slutklämmen i det långa och uttömmande svaret – jag har aldrig tidigare fått ett så långt och bra svar – viker sig kyrkoministern. I svaret står nämligen att gudstjänstlokaler kan upplåtas till andra ändamål än gudstjänster, om upplåtelsen inte innebär "något som strider mot kyrkorummets helgd eller kyrkans ordning". Anser ändå inte kyrkoministern att ett öppnande av kyrkoportarna för spiritualister och andra grupper av liknande karaktär strider mot kyrkorummets helgd och kyrkans ordning?

Anf. 21 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Eftersom det i denna fråga ligger en anmälan hos domkapitlet, som skall pröva ärendet i den del som Filip Fridolfsson har tagit upp, skulle det vara felaktigt av mig att i detta läge ge någon mening till känna.

4 § Svar på fråga 1980/81:221 om ett nordiskt rapportsamarbete avseende transporter av olja och kemikalier

Anf. 22 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Märta Fredrikson har frågat statsrådet Söder vilka initiativ regeringen avser att vidta för att åstadkomma ett nordiskt samarbete med rapportering vid transporter av olja och kemikalier. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Det förekommer redan ett omfattande samarbete mellan de nordiska länderna både i fråga om åtgärder för att förebygga oljeutsläpp till sjöss och för att bekämpa sådana utsläpp. Grunden för det nordiska samarbetet är en likartad syn på miljöskyddsfrågorna. De nordiska länderna svarar emellertid bara för en del av sjöfarten i våra farvatten. Det fordras därför en betydligt vidare internationell samverkan än vad som kan åstadkommas inom ramen för ett nordiskt samarbete om åtgärderna skall få mer än begränsade effekter.

Ett omfattande internationellt samarbete är sålunda en förutsättning för att rapporteringssystem för fartyg med last av olja och kemikalier skall bli effektiva. Östersjöstaterna har beslutat att fr. o. m. den 1 juli 1981 bygga ut det rapporteringssystem som redan tillämpas i Stora Bält med stöd av en internationell överenskommelse inom FN:s fackorgan för tekniska sjöfartsfrågor (IMCO). Det utbyggda systemet täcker hela Östersjöområdet, i väster upp till linjen Skagen–Göteborg, och omfattar lastade oljetankfartyg på

Fredagen den
6 februari 1981

*Om ett nordiskt
rapportsamarbete
avseende transporter
av olja och
kemikalier*

20 000 bruttoton och mer samt lastade kemikalietankfartyg och gastankfartyg på 1 600 bruttoton och mer. När det gäller kemikalietankfartygen omfattas de av rapporteringssystemet, om de för last av vissa särskilt farliga kemikalier. Rapporter skall lämnas av fartygen bl. a. när de kommer in i Östersjöområdet, när de lämnar det och när de passerar andra rapporteringslinjer som har dragits upp i området. Vid inpassering i Östersjöområdet skall uppgift lämnas om bl. a. lastens typ och storlek. Östersjöstaterna har begärt IMCO:s stöd för det utbyggda systemet och har fått positivt gensvar vid ett möte i januari i år. Frågan om en IMCO-rekommendation i ämnet kommer upp på ett möte med IMCO:s sjösäkerhetskommitté i månadsskiftet mars-april.

Det utvidgade positionsrapporteringssystemet är tänkt som en försöksverksamhet under två år. En vidare utbyggnad av systemet måste grundas på erfarenheterna från försöksperioden. Jag hoppas för egen del att resultaten blir sådana att internationell enighet kan nås om en utvidgning av systemet både geografiskt, bl. a. på det sätt som Märta Fredrikson avser, och i fråga om vilka fartyg som skall omfattas av systemet. Vi kommer från svensk sida att aktivt verka för en sådan utveckling.

Med anledning av den senaste tidens oljeolyckor har kontakt förekommit med de andra nordiska länderna. Jag avser att ta upp också frågan om en utökad nordisk samverkan när det gäller det internationella arbetet angående rapportering av olje- och kemikalietransporter.

Anf. 23 MÄRTA FREDRIKSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret. Där anges att åtgärder har vidtagits, att det förekommer ett omfattande nordiskt samarbete, att mer måste hända och att detta är positivt. De två sista meningarna i svaret är särskilt värdefulla.

Debatten om oljeutsläpp, skador och åtgärder har varit återkommande under senare år. Allt oftare händer oljeutsläpp, och allt större blir skadorna. När man hör många av argumenten som framförs i debatten känns det som om man spelade en sliten grammofonskiva.

Men oljan kommer åter och åter drivande in från havet. Den för med sig återkommande skador och död. Det är fåglar i ofattbara mängder, det är livet i havet som drabbas. Skulle havet skadas så att det inte kan fungera kommer människan att hotas till livet. Den lössläppta, drivande oljan är, som jag tidigare liknat den vid, en farsot.

I min fråga tog jag upp de förebyggande åtgärderna. Det är bl. a. att aktuella fartyg vid resa inom de nordiska länderna, öster om linjen Hanstholm-Lindesnäs, via kustradion till kustbevakningens samarbetscentraler var fjärde timme skulle anmäla vissa uppgifter, både vid in- och utfart. Detta behöver inte störa fartygsrutiner men ger den möjlighet till bevakning som visat sig vara nödvändig i vissa fall, bl. a. för att förhindra att tankrar kommer in till kaj med för liten barlast i tankarna.

Försöksverksamhet med positionsrapportering har pågått en tid i Östersjön. Det är bra att den verksamheten utvidgas. Herr statsrådet säger att

utbyggnaden måste grundas på erfarenheterna efter en tvåårig försöksperiod. Det finns sedan gammalt ett fungerande positionsrapporteringsystem utöver detta. Det finns i marinen, där fartyg under färd kontinuerligt rapporterar till sin landbas. Det finns dessutom för de utländska fartyg som har tillstånd att fiska inom svensk fiskezon. Kustbevakning, kustradiostation och kustflyg medverkar där. Kan inte även erfarenheter från den verksamheten vara underlag för att snabbare få fram ett fungerande rapporteringssystem avseende olje- och kemikalietransporter, så att man inte måste vänta ytterligare ett par år?

Statsrådet säger att han hoppas att man skall kunna utvidga verksamheten till att omfatta större områden och större fartyg. Kan herr statsrådet medverka till att utvidgningen sker upp till den linje som jag har angivit i frågan och som även Sotenäs kommun angivit? Östersjösystemet omfattar oljefartyg på 20 000 bruttoton. Jag hoppas att statsrådet också kan medverka till att systemet kommer att omfatta i princip alla fartyg, alltså även tankrar med mindre last. Är det vidare möjligt att låta rapporteringen omfatta, förutom de förslag som framförts i svaret, även rapportering i fråga om sloptankrar och bunkrar?

Den drivande oljan är ett gissel för kustområdena. De ständigt pågående oljeföroreningarna på västkusten kanske snart når den smärtgräns där natur och människor inte orkar med längre. Sotenäs kommun tycks ligga vid den drivande oljans färdväg. Det är förståeligt om människorna i kommunen känner resignation och ifrågasätter det meningsfulla i saneringsarbetet, och vi kan instämma med dem när de säger: Nu får det vara nog! Någonstans måste man börja med kraftigare åtgärder.

Fru talman! Jag hoppas att även en lågmäld stämning, som för fram både uppskattning och krav, hörs och beaktas, i varje fall här i kammaren.

Anf. 24 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Jag vill erinra om att rapporteringssystemet skall sättas i tillämpning den 1 juli i år. Det är vår bestämda vilja att arbeta för att geografiskt utöka rapporteringsverksamheten, och vi hoppas att försöksverksamheten skall ge oss ett bra underlag för det arbetet. Självfallet är det viktigt – och det är vår inriktning – att vi vidtar alla åtgärder som kan förebygga skador i de här avseendena.

Anf. 25 MÄRTA FREDRIKSON (c):

Fru talman! Jag tackar för statsrådets uttalande om målsättningen och inriktningen i fråga om det här arbetet. Vad vi nu hoppas på är mycket snabbare beslut. Alla länder bör vara starkt intresserade av att vi kan undanröja oljehotet mot livet i kustområdena.

Jag instämmer också helt med det som sägs i statsrådets svar, att ett internationellt samarbete är en förutsättning för att rapporteringssystemen skall bli verkligt effektiva. I det sammanhanget finns anledning att peka på även de oljeutsläpp av okänd mängd som i alltför stor utsträckning sker från oljeborrningarna. Där behövs regler.

---

*Om ett nordiskt
rapportsamarbete
avseende transporter
av olja och
kemikalier*

Fredagen den
6 februari 1981

*Om ett nordiskt
rapportsamarbete
avseende transporter
av olja och
kemikalier*

Eftersom internationellt samarbete nämns i svaret vill jag fråga statsrådet i hur stor omfattning Sverige agerar i dessa sammanhang. Kanske behöver konventionerna ses över.

Anf. 26 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Jag har framhållit i svaret att om det skall kunna bli en effektiv övervakning, så krävs det ett samarbete utöver det nordiska. Jag har också angivit att vi för vår del är beredda att vidareutveckla diskussionerna med de övriga nordiska länderna och se vad som är möjligt att göra för att komma fram även den vägen.

Jag vill ändå säga att Sverige, liksom Norden, har varit drivande när det gäller hela den här verksamheten för att förebygga och självfallet också bekämpa oljeskador. Vi har nu fått en ökande förståelse från länder i vår omvärld. Det är en tålamodsprövande men viktig uppgift att skapa förståelse för våra intentioner och få så bred anslutning som möjligt för vår inriktning att åstadkomma ett effektivt arbete på det här området.

Anf. 27 MÄRTA FREDRIKSON (c):

Fru talman! Jag tackar för det kompletterande svaret, och jag vill för min del understryka vikten av att verksamheten blir så effektiv som möjligt.

När det gäller oljesaneringsverksamheten vill jag ta upp en sak som aktualiserades för mig genom ett samtal jag hade alldeles nyss. Det gäller olja som legat på isen efter stränderna och som nu har kommit in på de låglänta betesmarkerna. Just i dag är det aktuellt att bl. a. skala bort ytskiktet, grässvålen, vid saneringsförsöken. Jag är medveten om att detta ligger vid sidan av den ställda frågan, men vill ändå informera om att det är aktuellt. Kanske får jag lov att fråga vem som skall betala för sanering, skadegörelse, förstört bete, eventuella skador på djur och över huvud taget skador där sanering inte kan ske. Och vad händer nere i marken? Jag kan inte begära svar nu men aktualiserar frågan – jag har gjort det också vid tidigare tillfällen. Jag hoppas att saken kommer att tas upp.

Anf. 28 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Som Märta Fredrikson sade är det här en ny fråga. Jag vill bara helt kort säga att man får försöka ta reda på vad som ligger bakom de redovisade konsekvenserna och med utgångspunkt häri bedöma skadecersättningsarna. Det är bara detta mycket korta svar som jag kan ge nu.

Anf. 29 MÄRTA FREDRIKSON (c):

Fru talman! Jag hoppas då att den här frågan också kommer att aktualiseras i arbetet.

Anf. 30 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Vi är utomordentligt angelägna om att på alla områden göra en så effektiv insats som möjligt. Självfallet kommer vi att ta in rapporter och göra bedömningar i alla de delfrågor som uppstår vid sådana redovisningar.

5 § Svar på interpellation 1980/81:78 om åtgärder för att förebygga oljeutsläpp, m. m.

Nr 74

Fredagen den
6 februari 1981

Anf. 31 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Karl-Erik Svartberg har i anslutning till de senaste oljeolyckorna önskat få veta vilka åtgärder som regeringen har vidtagit för att förebygga och bekämpa oljeutsläpp efter oljepåslagen i Bohuslän år 1978 och i Stockholms skärgård år 1979. Han har därför frågat mig vilka åtgärder som regeringen har vidtagit för att förebygga oljeutsläpp, bekämpa oljeutsläpp till havs samt förbättra den landbaserade organisationens beredskap för att bekämpa och sanera oljeutsläpp.

Eftersom interpellationen knyter an till de senaste oljeolyckorna, vill jag inledningsvis beröra dessa.

På västkusten har vid årsskiftet omkring 30 000 sjöfåglar fått avlivas. Även i Danmark, Holland och Norge har stora mängder sjöfågel drabbats av olja. Enligt min mening är det inte acceptabelt att skador av detta slag uppkommer genom vad som synes vara avsiktliga utsläpp. Vi måste förhindra att sådant upprepas. Det är därför viktigt med en effektiv övervakning, skärpta straff och ett intensifierat internationellt samarbete. Kontakt har redan tagits med våra nordiska grannländer i syfte att effektivisera övervakningen.

I Stockholms skärgård har omkring 1 200 kubikmeter olja tagits upp efter den ryska tankern José Martis grundstötning. Utomordentliga insatser har gjorts av personalen i deltagande myndigheter och kommuner. Samarbetet mellan de berörda myndigheterna och kommunerna har fungerat bra. En bidragande orsak till det goda resultatet är att planläggningen provades vid en samordnad ledningsövning under hösten 1980. Bekämpningen av oljan är nu avslutad, men man måste räkna med att det efter vintern krävs en ytterligare rengöring av stränderna.

Efter oljepåslagen i Bohuslän i november 1978 och i Stockholms skärgård i april 1979 har ett omfattande utredningsarbete bedrivits. Det har omfattat åtgärder både för att förebygga oljeförorening och för att genom en effektivare bekämpning begränsa skadorna av en sådan förorening. Stora delar av utredningsarbetet avslutades under åren 1979 och 1980. Samtidigt med remissbehandlingen av utredningsförslagen vidtog regeringen åtgärder för att få fram ett kompletterande utredningsmaterial. Regeringen avser att inom kort förelägga riksdagen en proposition med förslag till samlat handlingsprogram för miljösäkra sjötransporter. I propositionen läggs fram förslag till åtgärder för att förebygga oljeutsläpp och bekämpa olja till sjöss. I propositionen kommer också att behandlas bl. a. frågan om uppbyggnad av regionala förråd av oljebekämpnings- och saneringsmateriel. Materielen är avsedd att ställas till kommunernas förfogande vid ett större oljepåslag för att effektivisera bekämpningen i strandzonen.

Samtidigt med detta mera långsiktiga arbete för att stärka den svenska beredskapen har uppbyggnaden av bekämpningsorganisationen fortsatt. Under detta budgetår sker en kraftig förstärkning av resurserna. Två miljöskyddsfartyg av typen Sea-truck har nyligen levererats från Lunde varv.

---

*Om åtgärder för
att förebygga ol-
jeutsläpp, m. m.*

Fredagen den
6 februari 1981

---

*Om åtgärder för
att förebygga ol-
jeutsläpp, m. m.*

Ett tredje fartyg av samma slag är under byggnad.

Regeringen uppdrog i beslut den 18 december 1980 åt generaltullstyrelsen att upphandla ytterligare två sådana fartyg vid varvet. Vid Djupviks varv på Tjörn byggs f. n. ett kombinerat bevaknings- och miljöskyddsfartyg. Detta är avsett att förstärka beredskapen på Vänern. Under hösten 1980 levererades ett utsjöbevakningsfartyg till tullverkets kustbevakning från Karlskronavarvet. Detta fartyg är byggt så att det också kan användas för ledning av oljebekämpningsoperationer till havs. Ett andra utsjöbevakningsfartyg levereras under år 1981.

Förutom nybyggnad av åtta fartyg har anslaget för beredskap för oljebekämpning till havs m. m. under budgetåret 1980/81 ökat från 9,2 milj. kr. till 12,2 milj. kr., alltså med 30 %.

Ett arbete har satts i gång för att man effektivare skall kunna utnyttja marinens resurser vid större oljebekämpningsoperationer. Likaså pågår på det internationella planet arbete för att möjliggöra en operativ samverkan med våra grannländer vid omfattande olyckshändelser. Även dessa åtgärder medverkar till att höja den svenska beredskapen.

Vad gäller åtgärder för att förebygga oljeutsläpp till havs hör dessa till stor del till kommunikationsministerns ansvarsområde. Jag kan efter samråd med honom lämna följande uppgifter.

Det bedrivs såväl internationellt som nationellt ett omfattande arbete för att komma till rätta med avsiktliga oljeutsläpp och med oljeutsläpp till följd av sjöolyckor.

Sverige har alltid varit mycket aktivt i internationella sammanhang när det gäller tillkomsten och tillämpningen av internationella regler som bl. a. höjer kraven på fartygens standard. Det internationella arbetet har lett till en rad betydelsefulla konventioner, såsom havsföreningenskonventionen, kallad MARPOL 73/78, som beräknas träda i kraft i slutet av nästa år, och sjösäkerhetskonventionen, kallad SOLAS, som i sin senaste version är i kraft sedan den 25 maj 1980. Här bör också nämnas 1974 års Helsingforskonvention, som trädde i kraft den 3 maj 1980 och som gäller skyddet av Östersjöns marina miljö. Sverige har tillträtt samtliga dessa internationella överenskommelser.

När det gäller det nationella arbetet kan nämnas att riksdagen förra året antog regeringens förslag till en ny lagstiftning om vattenförorening från fartyg. Vidare kan nämnas att sjöfartsverket i maj 1979 redovisat ett samlat program för ökad farledssäkerhet. Det omfattar bl. a. farledsutmärkning, lotsning, trafikinformation, trafikföreskrifter, fartygens utrustning m. m. Den första etappen för genomförande av programmet har inriktats på farleder med intensiv eller miljöfarlig trafik.

Inom ramen för programmet har sjöfartsverket successivt infört trafikinformationssystem i olika farledsområden. Sedan i maj 1980 finns trafikinformation bl. a. i Stockholms skärgård. I årets budgetproposition föreslås också medel för trafikinformation i Göteborgs- och Mälardområdena. En försöksverksamhet med trafikövervakning i Malmöområdet i samverkan mellan marinen, kustbevakningen och sjöfartsverket är under uppbyggnad. I

samarbete med övriga Östersjöstater påbörjas den 1 juli 1981 en försöksverksamhet med positionsrapportering av bl. a. vissa oljetankfartyg i Östersjön.

Ett annat sätt att förhindra de avsiktliga utsläppen är att minska möjligheterna för att undgå upptäckt. Detta kan – förutom genom spaning från luften – ske genom partikelmärkning av oljerester för att kunna härleda ett utsläpp till det skyldiga fartyget. Partikelmärkning av lastrester på tankfartyg testades genom ett fältförsök under andra halvåret 1979. I försöket deltog samtliga Östersjöns strandstater. Det har emellertid visat sig att ytterligare praktisk försöksverksamhet behövs.

Jag kan sammanfattningsvis säga att omfattande åtgärder redan har vidtagits och att ett förslag till ytterligare åtgärder för att öka sjösäkerheten och för att förstärka vår oljeskyddsberedskap läggs fram inom kort.

Anf. 32 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunministern för svaret. Det är långt och utförligt, och jag skall strax kommentera det.

När oljan gick till, heter en utställning som konstnärer, författare, fotografer, marinbiologer m. fl. i anslutning till Gerlesborgsskolan i Bohuslän har arrangerat. Den visades här nere på kulturhuset för fyra månader sedan. Utställningen skildrade det stora oljepåslaget i Bohuslän i november 1978 och över huvud taget de konsekvenser som oljepåslagen ger.

När utställningen visades här i Stockholm, var saneringsarbetet efter oljepåslaget i stort sett avslutat. Men efter det har vi tyvärr fått nya påslag, ständiga påslag av olja ifrån Nordsjön. Man tycker att det är ett tröstlöst arbete man håller på med. Kustbevakare och saneringspersonal gör fina insatser, men vad hjälper det. Man frågar sig ibland om vi skall få en asfalterad kust i Bohuslän.

Bohuskusten ligger illa till för de oljeförande strömmarna. Det gäller utsläppen från fartyg men också spillet från oljeborrplattformarna i Nordsjön. Vid tillräckligt olyckliga förhållanden blir det, som 1978, ett sådant där våldsamt påslag, där stora delar av kusten på grund av den hårda stormen smetas ned långt upp på land.

Vi vet att marinbiologer i dag kan konstatera att de senaste årens oljeutsläpp förändrat livet i våra vatten. I ytskikt som sträcker sig 15 meter ned har det kunnat påvisas att många djurarter har slagits ut. Det betyder ett fattigare ekosystem i våra vatten. På sikt kan det i sin tur påverka fisket och människors liv. Vi vet t. ex. att fiskens reproduktionsplatser, de grunda havsvikarna i Bohuslän, är illa utsatta.

Vi måste ta marinbiologernas varningssignaler på allvar. I ett förlängt perspektiv finns annars risken för att det levande och fina havet blir ett dött hav, med allt vad det för med sig. Det är en skakande påminnelse vi nu upplever om en framtid som är möjlig men som vi måste göra allt för att förhindra att den blir verklig. Vi måste alltså ta itu med de här problemen rätt över.

Fru talman! När vi diskuterade oljepåslagen i Bohuslän för två år sedan här

---

*Om åtgärder för
att förebygga ol-
jeutsläpp, m. m.*

i kammaren hade jag anledning att rikta ganska hård kritik mot massmedias bevakning av den miljökatastrofen. Det gällde inte de massmedia som finns på västkusten, för de bevakade verkligen ordentligt, utan jag riktade kritik mot stockholmska massmedia. För dem var miljökatastrofen i Bohuslän i stort sett en okänd katastrof.

I dag vill jag säga att det har inträtt en klar förbättring. Massmedia – både press, radio och TV – har ställt upp på ett alldeles utomordentligt sätt. De har inte gjort det genom att skriva skandalreportage osv., utan i seriösa och bra reportage har de visat konsekvenserna av de senaste oljepåslagen, både oljeutsläppet här i Stockholms skärgård och de upprepade utsläpp och påslag som vi haft på Bohuskusten. Och det är bra, därför att det skapar ett tryck på myndigheterna för att åstadkomma någonting.

Efter påslaget i Bohuslän skrev vi socialdemokrater i Bohuslän en motion. Det var som vi tycker en rätt omfattande motion, även om det inte gällde omfånget, för den var på knappt två sidor i riksdagstrycket. Vi tog då upp en rad förslag till åtgärder, både förebyggande åtgärder – för det är ju det viktigaste – och bekämpnings- och saneringsåtgärder.

Jag tänkte gå tillbaka till den motionen litet grand – men inte för att jag vill framhäva oss socialdemokrater genom det. Jag tycker f. ö. att det här är en fråga av den angelägenheten att det över huvud taget inte finns någon anledning att söka partipolitisk strid, utan här måste alla goda krafter samordnas för att vi skall nå resultat. Den motion vi skrev var inte bara vårt verk, utan den hade vuxit fram i samarbete med dem som jobbade med oljan – kustbevakare, saneringspersonal, marinbiologer som gett synpunkter, länsstyrelsetjänstemän, miljövärnet i Västsverige, sjöfolk och sist men inte minst journalister som engagerade sig i frågan.

I motionen pekade vi bl. a. på – jag gör ingen omfattande redovisning nu – oljeutvinningen i Nordsjön. Frågorna kring den är något som rör och handläggs av den stat på vars kontinentalsockel utvinningen pågår.

Vi vet av erfarenhet att oljeplattformarna ligger så till att strömmarna därifrån sveper in mot Bohuskusten. I en interpellationsdebatt här i kammaren för två år sedan visade jag på bildskärmen en bild på flaskpost som kommit ifrån borrplattformarna, bl. a. en från Bravoplattformen. Det hade tagit bara fyra veckor för den att nå in till Bohuskusten från Bravo.

Strömmarna går alltså på det sättet. Därför, sade vi i motionen, måste det till internationell kontroll. Detta får inte vara ärenden för oljeborr företagen och de enskilda staterna. I mycket stor utsträckning rör det sig ju om vad vi kallar internationellt vatten.

I går såg vi ett TT-meddelande som gör oss som bor i Bohuslän ännu oroligare. Det var en f. d. professor från Chalmers, en geolog, som menade att oljebolagens intresse för borrhålen ute i Nordsjön upphör när självtrycket i hålen upphör.

Han menar att det inte finns några internationella regler för hur man skall hantera läckor eller avveckla borrhål. När oljan inte längre kommer upp med självtryck upphör oljebolagens intresse för hålet, säger han och fortsätter: "Det vanligaste är då att man bara plockar ihop sin utrustning och lämnar

hållet öppet. Detta kan läcka olja flera år framåt." Förhåller det sig på det sättet är det ju alldeles fruktansvärt. Detta innebär förödande konsekvenser för oss som bor runt omkring Nordsjön. Här måste alltså krafttag till.

Vi pekade vidare på rapporteringsskyldigheten. Sedan den förra interpellationsdebatten har en sådan trätt i kraft. Det fanns en internationell överenskommelse, men vad vi då kunde konstatera var att internationella överenskommelser måste följas upp av motsvarande lagstiftning i resp. land. Det är någonting som man ofta försummar, men nu finns det en sådan.

Vi talade i motionen också om registrering av oljelätande fartygs färdvägar. Vi har nu en positionsrapportering som försöksverksamhet. Jag vill understryka vad kommunministern sade i det föregående frågesvaret om att detta är någonting som måste utvidgas utöver gränsen mellan Skagen och Göteborg. Vi måste alltså ha en positionsrapportering som täcker hela Nordsjön. Det är märkligt att man i luften kan hålla reda på det minsta lilla enmotoriga flygplan, medan det skall vara så svårt att hålla reda på de fartyg som trafikerar våra hav. Det är för mig en gåta. Den saken måste gå att lösa rätt över, alltså inte bara för Östersjön.

När det gäller partikelmärkning av oljelaster sade vi att det är en metod att sätta "visitkort" på oljan. Man kan på detta sätt spåra upp oljeutsläppen. Det har förekommit en försöksverksamhet på detta område, och det gäller nu bara att få den att fortsätta.

Vi pekade också på möjligheten att ha mottagningsanläggningar i alla svenska hamnar för oljespill av alla de slag. Vi sade att det naturligtvis kräver att man också inför bestämmelser om obligatorisk kvittblivning, dvs. att fartygen är skyldiga att göra sig av med allt oljespill.

Vi sade i motionen att det krävs ytterligare resurser för att utreda miljöbrott av den här typen. Till de förebyggande åtgärderna hör också att man ger resurser för att utreda miljöbrott. Det är först när syndarna vet att det finns resurser att utreda som de skärper sig, om – det vill jag tillägga – det finns kännbara ekonomiska sanktioner.

Vi sade vidare att det krävs en internationell samverkan för att bygga upp en beredskap för bekämpning av stora oljeutsläpp.

Vi sade också att det krävs förbättrade resurser för kustbevakningen. Det är bra att kustbevakningen under de senaste åren fått vissa förstärkningar, men det krävs en ytterligare utbyggnad.

Vi pekade också på den regionala landbaserade beredskapsorganisationen för att ta hand om ilandfluten olja.

Framför allt miljövärnet på västkusten pekade också på det forsknings- och utvecklingsarbete som delvis är i gång men som behöver intensifieras ytterligare. Det gäller framför allt naturligtvis bekämpningsutrustning och allt sådant. Jag är naturligtvis medveten om att det finns en rad företag som försöker göra sig stora vinster av dessa problem, men det finns också seriösa företag som verkligen anstränger sig att ta fram lämplig bekämpningsutrustning.

Några av dem gör det i samarbete med Styrelsen för teknisk utveckling. Det är viktigt att det arbetet fortsätter, och det är viktigt att möjlighet ges att

Fredagen den
6 februari 1981

*Om åtgärder för
att förebygga ol-
jeutsläpp, m. m.*

prova ut all den utrustning som arbetas fram. Det är naturligtvis också viktigt att man prövar bekämpningsorganisationen, övar den, så att den fungerar när oljan slår till nästa gång.

Detta var några av de punkter vi tog upp i motionen. Civilutskottet behandlade vissa av dem och hänvisade till pågående utredningar. Men jordbruksutskottet gjorde en mycket klar markering, en, tycker jag, utomordentligt fin genomgång av den här motionen och av andra motioner i samma ärende. Vid den tidpunkten hade också oljepåslaget här i Stockholms skärgård diskuterats en längre tid.

Efter denna omfattande genomgång av motionerna sade jordbruksutskottet den 15 maj 1979 – vilket också blev riksdagens beslut – att man av regeringen krävde snara och kraftfulla åtgärder. Det har snart gått två år sedan dess. Det är i detta avseende jag och många med mig tycker att vi har ett problem: Varför skall allting ta så lång tid? Mycket av det vi föreslog, och som även senare föreslagits, har varit rätt självklara saker. Betänkandet Ren tur, som är väldigt omfattande, tycker jag i de flesta stycken är utomordentligt bra. Det betänkandet presenterades i juni 1979. Det kan inte behöva ta upp till två år för att få i gång åtgärderna. Vid årsskiftet 1979-1980 presenterade sjöövervakningskommittén och oljeskyddskommittén sina förslag. Det är bara ett år sedan, så i det fallet är det kanske förklarligt att förslag inte kommit fram än.

Folkpartiregeringen tog några initiativ direkt efter det att Ren tur kommit med sitt betänkande – MIST-utredningen kanske vi skall kalla den. Bl. a. tog den initiativ till utredningen om bemanningen av våra kuster. Den utredningen – tillsyn av kusterna – lämnade sitt förslag i februari 1980. Där finns också en hel del goda förslag när det gäller bevakningen.

Nu vill jag direkt ställa några frågor angående svaret. Interpellationssvaret är omfattande och bra, som jag sade, men det behövs kanske några klarlägganden. Statsrådet talar om effektiv övervakning, skärpta straff och ett intensifierat internationellt samarbete. Jag skulle vilja fråga: Hur långt har det internationella samarbetet kommit? Hur långt har man kommit i funderingarna på skärpta straff? Jag tror det sitter en utredning om detta, när är den klar? Hur långt har kontakterna med våra nordiska grannländer för att effektivisera övervakningen kommit? Statsrådet säger också att det skall komma en proposition – i mars, enligt propositionsförteckningen – där man bl. a. skall behandla förslag till åtgärder för att förebygga oljeutsläpp och bekämpa olja till sjöss. Där skall också finnas förslag om uppbyggnad av de regionala landbaserade sanerings- och oljebekämpningsförråden. Det låter väldigt bra, men jag vet inte vad detta innehåller. Jag skall naturligtvis inte försöka pressa kommunministern att i dag avslöja vilka förslagen är. Men jag vill gärna säga att det som läckt ut om förslagen, bl. a. genom jordbruksministern på ett symposium här i Stockholm i måndags, räcker inte. Det måste till mer än det han har aviserat, därför hoppas jag verkligen att propositionen innehåller betydligt mer än det.

I svaret påpekas också att samarbete sker med marinen när det gäller större oljebekämpningsoperationer och att man arbetar på att möjliggöra

operativ samverkan med våra grannländer vid omfattande olyckshändelser. Det är väldigt viktigt att vi får den möjligheten, och vi har tagit upp det i vår motion. Här vill jag tillägga att det också är viktigt att den organisation som man håller på att diskutera sig fram till också får möjligheter till samövning så att den kan ingripa direkt i händelse av ett stort oljeutsläpp.

Vidare sägs det att en del av detta hör till kommunikationsministerns ansvarsområde. Förvisso är det många departement som har att handlägga dessa frågor. Det får vi naturligtvis acceptera, men det gäller att ändå försöka samordna kontrollen, övervakningen, bekämpningen etc.

Av svaret framgår vidare att ett trafikinformationssystem håller på att byggas upp i Göteborg. Vi känner till grundstöttningsproblemen där. Vi vet att säkerheten behöver utökas när det gäller inloppet till Göteborg. Det är värdefullt med samordnad lotsning och annat som ingår i det avtal man har träffat med Göteborg. Vid årsskiftet inträffade en grundstötning med åtföljande oljeutsläpp som åstadkom svåra skador på stora delar av södra skärgården där.

Sen vill jag ta upp frågan om partikelmärkning. I svaret redovisas ett fältförsök som gjordes under andra halvåret 1979. Vi vet ju – och det visste vi innan försöket startades – att det här är en användbar metod. Enligt svaret behövs ytterligare försöksverksamhet innan man definitivt bestämmer sig. Det är väl O.K. att man behöver utvidga, förbättra osv. Men varför inte låta det här fältförsöket få pågå tills man har hittat den bästa metoden? Varje försök av det här slaget innebär ju att vi verkligen får möjligheter att spåra oljesyndare.

Slutligen beträffande utredningen Tillsyn av våra kuster: Människorna längs våra kuster känner oro för att bemanningen vid våra kustposteringar skall minskas ytterligare. Propåer om sådana indragningar kommer. Men varje gång ett oljepåslag inträffar behövs de kustposteringar vi har. I utredningen Tillsyn av våra kuster föreslås en samordning av personalinsatserna i skärgården. När kommer regeringen med ett förslag med anledning av den utredningen?

Anf. 33 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Låt mig först säga att frågor som anknyter till oljeskador självfallet är av väldigt stort intresse särskilt för människorna i kustområdena och skärgårdsområdena. Naturligtvis engagerar dessa frågor även oerhört många andra människor, både i vårt land och i andra länder. Storleken av frågan som sådan kan sägas och måste sägas vara betydande.

Karl-Erik Svartberg har ställt många frågor. Först vill jag emellertid erinra om att det i alla frågor som kräver både nordiskt och internationellt samarbete tar synnerligen lång tid att komma fram till ett resultat. Vi kan se att det måste komma att ta lång tid att få många av de aktuella frågor som väckts och som gäller förändringar i lagstiftningen etc. förankrade och förverkligade.

Vad gäller Karl-Erik Svartbergs fråga om oljeutsläppen och den inverkan som oljeplattformarna har i Nordsjön vill jag bara erinra om att oljeskydds-

---

*Om åtgärder för
att förebygga ol-
jeutsläpp, m. m.*

Fredagen den
6 februari 1981

*Om åtgärder för
att förebygga ol-
jeutsläpp, m. m.*

kommittén självfallet hade att överväga också den problematiken. Jag vill utan att ge någon direkt detaljbeskrivning av vad det är fråga om säga, att allt detta givetvis kommer att prövas i det fortsatta nordiska samarbetet. I övrigt har oljeskyddsarbetet, som jag sade, också en internationell anknytning. Det är naturligtvis viktigt att det finns go i detta arbete, men det gäller också att få med de andra berörda staterna.

Karl-Erik Svartberg ställde vidare frågan varför inte försöksverksamheten på partikelmärkningsområdet fick fortsätta. Jag vill bara erinra om att vi inte ensidigt beslöt om tidsbegränsningen, utan att det var fråga om en överenskommelse med andra länder.

När det gäller frågor som har med sanktioner att göra vill jag bara erinra om att redan den nya lagstiftningen ger större möjligheter att beivra de åtgärder det gäller. Vi räknar med att den utredning som nu pågår i aktuellt departement skall vara klar i juli i år. Den utredningens förslag och bedömningar torde enligt mitt sätt att se komma att leda till förslag om hårdare sanktioner.

I fråga om bekämpningsverksamheten förekommer det en stark satsning också på forskning och utveckling. Jag vill bara erinra om att Styrelsen för teknisk utveckling har fått i uppgift att i ett femårsprogram belysa och lägga fram förslag i dessa frågor och att det programmet beräknas komma att kosta 30 milj. kr. under denna tidsperiod.

Med anledning av frågan varför det kommer att förflyta så lång tid från det att utredningen "Ren tur" presenterades och till dess att den proposition som nu är under utarbetande läggs fram vill jag bara erinra om att man känt ett behov av kompletterande utredningar till denna utredning och att sådana också gjorts. Propositionen kommer, som jag har redovisat i mitt svar tidigare, snart att föreläggas riksdagen.

När det gäller partikelmärkningen vill jag bara säga att ytterligare insatser har gjorts från svensk sida och att regeringen kommer att ta ställning till denna fråga när partikelmärkningsutredningen har lagt fram sitt betänkande, som kan väntas redan om någon vecka.

Det skulle självfallet vara intressant att ytterligare belysa många andra frågor som Karl-Erik Svartberg har tagit upp här. Jag vill bara göra den sammanfattningen att det, även om det är viktigt att vi kommer fram till lösningar i många delar av detta frågepanorama, också är svårt att snabbt komma fram i de önskade riktningarna, med tanke på att vi i vissa fall måste få till stånd en bred internationell överenskommelse, om de åtgärder som vi är så angelägna om skall ge någon effekt.

Anf. 34 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Fru talman! Jag är glad att jag kan notera att kommunministern är så klar över betydelsen av de här frågorna. Det är ju på det sättet – vi är medvetna om detta – att så länge vi transporterar olja måste vi ta med i beräkningen att det kan inträffa olyckor. Och bara de utsläpp som sker genom olyckshändelser ger oss problem nog att kämpa med. Därför är det så viktigt att vi kommer till rätta med de avsiktliga utsläppen. Det är där vi måste sätta in de

största krafterna, utöver naturligtvis att vi förbättrar säkerheten till sjöss genom bättre fartyg, bättre farleder och allt sådant.

När jag frågar varför allting behöver ta sådan tid, syftar jag naturligtvis inte på överenskommelser med våra nordiska grannar eller på andra internationella överenskommelser, för där är jag medveten om att det tar tid. Frågan är bara om man inte kan förbättra handläggningen, snabba på den, genom att vid sidan av de internationella övergripande överenskommelserna också gå direkt stat på stat för att den vägen – alltså i direkta samtal med resp. stater – försöka skapa opinion i de här frågorna och även nå snabbare resultat.

Kommunministern har i svaret sagt att vi är pådrivande här i Sverige. Ja, det skall vi vara, därför att vi har upptäckt vad de här problemen för med sig. Det är glädjande ifall det kommer ett förslag om ökade sanktioner i juli. Då hoppas jag också att det snabbt läggs fram ett regeringsförslag, så att vi kan komma till rätta med problemen.

Låt mig sedan ta upp den verksamhet som STU – Styrelsen för teknisk utveckling – är inne på. Det är många intressanta projekt på gång. Jag har bara stött på några av dem som samarbetar med STU, och de framför den bestämda uppfattningen att det är svårt här i Sverige att få bekämpningsmateriel, utrustning osv. utprovade. Det är där jag skulle vilja att man fick till stånd ett bättre samarbete mellan STU, kustbevakningen och andra intressenter, så att man fick en direkt utprovning av materielen. En sådan utprovning är lika viktig som det jag pekade på förut, att man skall öva bekämpningsorganisationen så att den fungerar, när nästa oljepåslag kommer – för att det kommer, det vet vi. Det är alltså bara fråga om *när* det kommer.

Anf. 35 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Det är väl tyvärr så, som Karl-Erik Svartberg sade, att vi inte, hur effektiv vi än gör en tillsynsorganisation, kan räkna med att det aldrig någon gång kommer att hända någon olycka. Trots alla åtgärder för att förebygga olyckor måste vi självfallet till syvende og sidst ha en bra beredskap.

Beträffande beredskapen är ju de praktiska övningarna mycket viktiga. Det gäller att få det hela att fungera och att snabbt "komma till skott". Jag vill bara erinra om att vi i den delen har årliga samövningar i de nordiska länderna. Mycket snart – jag tror det har träffats överenskommelse om det denna vecka – skall en ledningsövning mellan strandstaterna runt Nordsjön äga rum för att effektivisera utryckningen och åtgärdsinriktningen. Därutöver är syftet med övningen givetvis att snabbt få i gång ett samarbete över gränserna.

När det gäller bemanningsutredningen och dess förslag kommer övervägandena i anslutning därtill att finnas med i propositionen. För min del var jag mycket tilltalad av grundtanken i utredningens betänkande, nämligen att man utöver en effektivisering skulle få en så bra samordning att man i den skulle kunna involvera de regionalpolitiska aspekter som kunde vara angelägna. Jag menar att även om åtgärdsansvaret ligger hos olika

Nr 74

Freldagen den
6 februari 1981

---

*Om åtgärder för
att förebygga ol-
jeutsläpp, m. m.*

Fredagen den
6 februari 1981

---

*Om åtgärder för
att förebygga ol-
jeutsläpp, m. m.*

departement och olika myndigheter är det självklart att vi måste ha en mycket bra samordning i totalperspektivet.

Jag har redovisat de insatser som har gjorts och de förstärkningar som har skett genom ökade anslag till den tekniska utrustningen. Ytterligare sådana förstärkningar kommer att föreslås i den proposition som skall framläggas. I detta sammanhang vill jag också gärna poängtera att svensk teknisk kunnighet är internationellt erkänd. Vi har fått förfrågningar från länder ute i världen om hjälp i deras utvecklingsarbete. Jag tror att det är en mycket viktig sak att poängtera också i den här debatten.

Det är viktigt att man i olika sammanhang har en intensiv vilja att vara med och hjälpa till på skilda sätt för att förebygga i det stora perspektivet och också, när det har hänt olyckor, ingripa för att lindra skadorna.

Anf. 36 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Fru talman! Det var bra att kommunministern tog upp samarbetet med Styrelsen för teknisk utveckling och de insatser som görs för att ta fram bekämpningsutrustning. Jag har precis samma uppfattning därvidlag som kommunministern – att vi ligger mycket långt framme när det gäller den tekniska utvecklingen på detta område. Det är alltså viktigt att vi här hemma tar till vara de utvecklingsmöjligheter som finns, så att de kan skapa jobb här i Sverige och metoderna inte säljs till utlandet därför att det är svårt att få dem utprovade osv.

Jag gläder mig åt betänkandet om bemanningen av våra kuster. Jag delar kommunministerns uppfattning att det är ett utmärkt förslag att man skall väga samman olika faktorer och inte se ensidigt till besparingar i en sektor utan i stället se samhällsekonomiskt och regionalpolitiskt på problemet. Det gläder mig att detta kommer med redan i den här propositionen.

Jag vill avslutningsvis än en gång tacka för svaret och uttrycka förhoppningen att denna proposition verkligen skall ge oss litet mer än det som redovisats för oss tidigare. Det ligger nämligen ett tryck från folk ute i kustbandet på alla politiker – inte bara på regeringen – att det måste hända någonting på detta område. Jag hoppas verkligen att det inte skall bli någon partipolitisk träta om det förslag regeringen lägger fram, utan att detta är så brett och allomfattande att vi kan ställa upp bakom det. Att det sedan kan behöva kompletteras på en eller annan punkt är inget större problem – det skall vi i så fall hjälpas åt med.

6 § Föredrogs och hänvisades

Motion

1980/81:1923 yrkandena 3 och 4 till arbetsmarknadsutskottet
i övrigt till näringsutskottet

7 § Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningarna 1980/81:93 och 94

8 § Anmäldes och bordlades

Förslag

1980/81:13 Fullmäktiges i riksbanken förslag om disposition av riksbankens vinstmedel för år 1980

9 § Anmäldes och bordlades

Motion

1980/81:1924 av *Knut Wachtmeister m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:91 med vissa bestämmelser om hemtillverkning av vin

10 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

1980/81:12 om informationsutbyte mellan myndigheter som bekämpar organiserad och ekonomisk kriminalitet (prop. 1980/81:78)

1980/81:14 om godkännande av europeisk ramkonvention om samarbete över riksgränser mellan lokala och regionala samhällsorgan (prop. 1980/81:77)

Näringsutskottets betänkande

1980/81:29 om insyn i statliga företag (prop. 1980/81:22)

Civilutskottets betänkande

1980/81:13 om anslag på tilläggsbudget II till bostadsförsörjning m. m. (prop. 1980/81:101)

11 § Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 5 februari

1980/81:95 av *Per Unckel* (m) till utbildningsministern om temaforskningen vid universitetet i Linköping:

Temaforskningen vid Linköpings universitet representerar ett nytt vetenskapligt arbetssätt. Genom samverkan över de traditionella disciplingränserna skapas förutsättningar för att finna nya samband och därmed skapa ett bättre kunskapsunderlag för en riktig samhällsutveckling. Temaforskningen medverkar också till att ge Linköpings universitet den särskilda profil som varje högre utbildningsanstalt har anledning att sträva efter – i synnerhet i ett litet land som vårt.

I årets budgetproposition föreslås ingen förstärkning av temaforskningen, trots att ett program för en successiv utbyggnad sedan länge finns. Stor

Nr 74

Fredagen den
6 februari 1981

---

*Anmälan av
interpellation*

förståelse har emellertid uttalats från flera håll för att utbyggnadsplanen har måst förskjutas. En verksamhet av temaforskningens karaktär behöver och kan t. o. m. gynnas av en lugnare utveckling så att arbetsformerna successivt kan utvecklas. I ett samhällsekonomiskt läge som det vårt land f. n. befinner sig i är det naturligt att återhållsamhet visas också på områden som annars skulle bedömas som särskilt angelägna.

Samtidigt som förståelse uttalats för de uteblivna nysatsningarna i årets budgetproposition har emellertid oro uttalats för att den tro på temaforskningen som idé som statsmakterna tidigare manifesterat nu skulle ha mattats. Mot denna bakgrund ber jag att till utbildningsministern få ställa följande fråga:

Anser utbildningsministern alltjämt att temaforskningen vid Linköpings universitet har ett sådant värde att utbyggnaden kommer att fortsätta, om än i långsammare takt?

12 § Kammaren åtskildes kl. 11.12.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren